

Jak vyzkoušet GNU/Linux

Živé systémy

GNU/Linux nabízí jednu věc, která je ve světě ostatních operačních systémů relativně nevídaná, a sice tzv. *live (živý) systém, live distribuce* nebo *live CD/DVD*. De facto se jedná o médium, které vložíte do mechaniky (či USB slotu), necháte počítač, aby z něj zavedl systém, a za chvíli budete mít k dispozici plně funkční linuxový systém, se kterým můžete pracovat stejným způsobem, jako kdyby byl už nainstalovaný. Stěžejní vlastností je zde to, že „live“ systém využívá operační paměť počítače (RAM) místo pevného disku, tudíž data na vašich pevných discích zůstanou nedotčena. Toto je ideální způsob, jak můžete GNU/Linux nezávazně a bezpečně vyzkoušet a ověřit si, zda-li vám bude daná distribuce vyhovovat, popřípadě zda bude GNU/Linux kompatibilní s vaším hardwarem¹⁾. Po restartu počítače pak po GNU/Linuxu nezbydou žádné stopy a zavede se váš aktuální operační systém.

Živé systémy mají dvě nevýhody, se kterými je nutné počítat (zejména, pokud podle něj budete posuzovat GNU/Linux jako takový). Jednak je jejich svižnost závislá na typu média (u optických médií jako CD/DVD je obvykle takový systém pomalý a líný, i když by byl v nainstalované podobě rychlý a svižný), a jednak je skladba programů i komponent omezena kapacitou média (tzn. distribuce, které třeba jinak umí česky, mají živý systém v angličtině, protože na jiné jazyky nezbylo místo). Živé systémy také pro svou práci vyžadují více operační paměti (RAM), a pokud máte operační paměti příliš málo, nemusí se živý systém vůbec korektně spustit. Samozřejmě, pokud k něčemu takovému dojde, nepředstavuje to pro váš počítač žádné riziko - přinejhorším stisknete tlačítko RESET a necháte systém restartovat.

Hybridní média

Některé distribuce nabízejí tzv. hybridní média, tedy média, která fungují jako živý systém, ale současně fungují i jako oficiální instalační média. Jinými slovy, pomocí těchto médií máte možnost vámi zvolenou distribuci jak vyzkoušet bez změn ve vašem počítači, tak distribuci nainstalovat na váš pevný disk. Dnes se tato forma stává čím dál tím populárnější.

Jak pracovat se živými systémy

Pokud máte zájem o konkrétní distribuci, bývá dobré se podívat, jestli k ní není k dispozici *live CD* (obvykle půjde stáhnout jeho `.iso`). Řada distribucí vydává buď samostatný živý systém, nebo rovnou hybridní médium (viz výše), které poslouží jak k vyzkoušení, tak k instalaci. To je případ např. Ubuntu a na něm založených distribucí (Linux Mint, atd.), dále Fedory, PC Linux OS, Mandrivy, atd. Informace o živých systémech (hledejte přídomek „*live*“ nebo „*live CD*“) pro vámi zvolenou distribuci jistě najdete na distribučním webu. Pokud narazíte na `.iso` soubor s živým systémem, stáhněte jej a zaveďte z něj systém (viz dále).

Jak pracovat s `.iso` soubory

Váš vypalovací program by měl umět vypálit ISO, k čemuž bude mít obvykle speciální funkci (patrně někde v menu) nazvanou „Vypálit ISO“, „Vypálit obraz“ nebo velmi podobně. Rozhodně nestačí pouze vzít .iso soubor a vypálit ho na médium jako byste vypálili obyčejný soubor.

Pokud váš vypalovací program neumí vypálit .iso, zkuste sehnat nějaký, který to zvládne. Pro Windows existuje řada webů s katalogem volně použitelného softwaru (např. [Slunečnice](#) či [Stahuj.cz](#)), kde si určitě vyberete.

Zavádění systému z instalačních/živých médií

Máte-li k dispozici korektně připravený USB flash disk nebo optické médium, k jejich použití je třeba z nich nechat zavést systém. Zavádění systému má po spuštění počítače na starosti BIOS. Ten obvykle zavede systém z pevného disku, kde máte nejspíše nainstalován nějaký operační systém. Vaším cílem je přimět BIOS, aby po spuštění počítače zavedl systém z média, které vložíte do mechaniky (nebo do USB slotu).

Jako první zkuste médium vložit, restartovat počítač a počkat, jestli se systém nezavede z média, které jste vložili. Pokud systém z média nenaběhne, máte dvě možnosti - použít *boot menu*, pokud to váš BIOS umožňuje, nebo v *BIOS setupu* upravit pořadí zavádění. Abyste zjistili, co váš BIOS podporuje, nastartujte nebo restartujte počítač a důkladně sledujte výpisy na obrazovce. Dívejte se po popisu kláves, kterým je přiřazena nějaká funkce (viz obrázek).

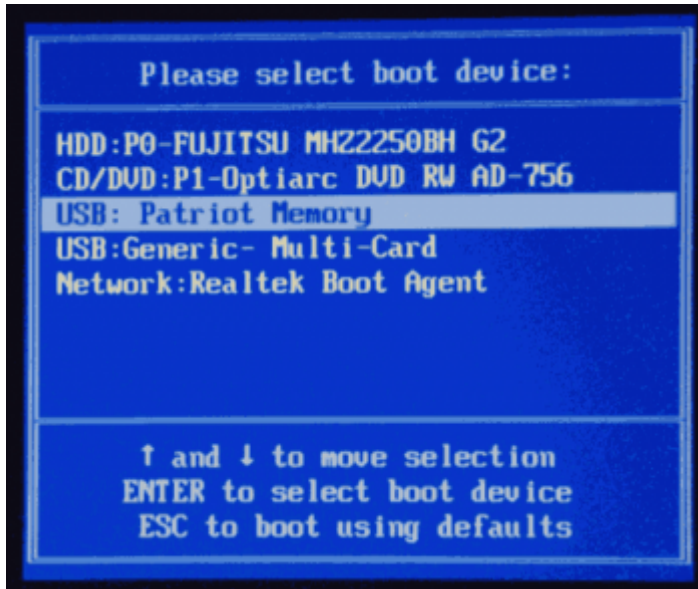

Na některých počítačích bude k dispozici jen jedna jediná položka, klávesa pro vstup do *BIOS setupu*, obvykle to bývá klávesa **DEL**, někdy také **F2**, jiná funkční klávesa nebo **ESC**. Pokud jinou možnost nenajdete, nezbyde než se podívat do *BIOS setupu* (viz níže). Pokud budete mít k dispozici více možností, jako na obrázku výše, a jedna z nich bude nazvaná *boot menu* nebo nějak velmi podobně, zkuste nejprve tu. Obvyklé klávesy pro vstup do *boot menu* bývají **F12**, **F11** či **ESC**.

Jakmile najdete tu správnou klávesu, musíte ji včas stisknout, tzn. dokud na obrazovce vidíte výše zmíněné popisky kláves (viz obrázek výše). Pokud se vám to nepodaří, může pomoci taktika, kdy počítač restartujete a asi v půlsekundových intervalech mačkáte danou klávesu (není dobré ji držet, některé BIOSy si pak budou myslet, že s klávesnicí je něco v nepořádku, a nebudou brát v úvahu, že tu klávesu mačkáte).

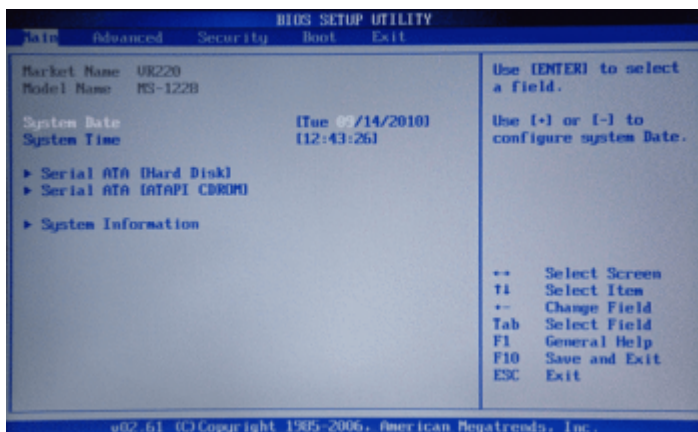
Boot menu

Boot menu je ta jednodušší z obou možností. Zvolíte-li tuto možnost, zobrazí se vám obvykle jednoduché menu se seznamem zařízení (viz obrázek níže), ze kterých můžete zavést systém. Vyberte to zařízení, které obsahuje GNU/Linux. Ten by se pak měl z média zavést.

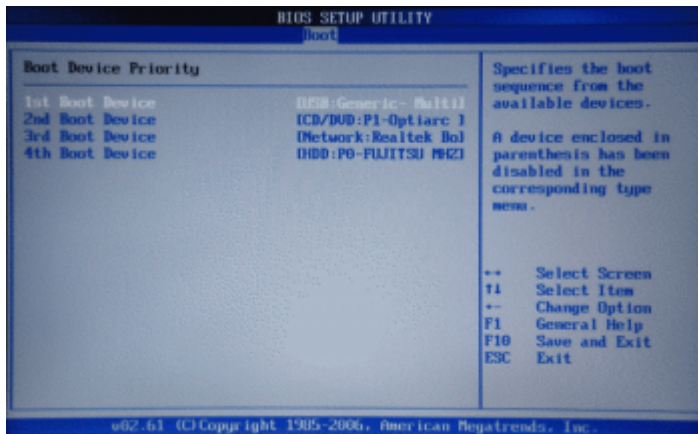

BIOS setup

Jakmile se dostanete do BIOS setupu, přivítá vás obrazovka podobná této:

Nejprve je třeba, abyste našli záložku či volbu, která vám umožní změnit pořadí zavádění (*boot order*, *boot device priority*, apod.). Pokud byste byli ve stejné situaci jako je na obrázku, zaujala by vás záložka s názvem *Boot*, a tam byste se podívali. Tam byste ještě nebyli u cíle, neboť byste dostali na výběr mezi *boot settings configuration* a *boot device priority*. Zvolili byste *boot device priority*. Pokud by zde nebyl tak jednoznačný název, vyzkoušeli byste všechna menu, dokud byste se nedostali k cíli (BIOS setup zase tak rozsáhlý nebývá). Nastavení pořadí zavádění (neboli bootování) může vypadat třeba takto:

Různí výrobci BIOSů řeší tento výběr různě. Někteří (jako v tomto případě) vám dají na výběr z několika pořadových čísel, přičemž každému můžete přiřadit různé zařízení. Jiné BIOSy to řeší tak, že si jednoduše vybíráte, ze kterých zařízení bude vůbec možné zavádět systém (bootovat), a mezi těmi, u kterých je bootování povoleno, měníte pořadí jejich posouváním. Jak je to ve vašem případě, to zjistíte z nápovědy, kterou byste měli najít přímo na obrazovce.

Cílem této operace je dostat mechaniku či médium, ze kterého chcete zavést GNU/Linux, před zařízením, ze kterého se zavádí systém normálně (obvykle pevný disk, na obrázku výše by to byl HDD : ...). Jakmile budete hotovi, je potřeba změněné nastavení uložit. Najděte kartu či volbu pro opuštění *BIOS setupu* (tj. *exit*, *quit*, apod.), a ujistěte se, že volíte tu možnost, která uloží (save) všechny změny.

Pokud si nejste jisti, zda-li jste provedli změnu správně, nebo si myslíte, že jste udělali něco špatně a změny nechcete uložit, postačí obvykle zvolit volbu *opustit bez uložení*, tedy např. „*quit without saving*“. Pokud byste danou volbu nenašli, můžete vždy restartovat počítač. Tím spolehlivě zabráníte uložení vašich změn.

Pokud jste udělali všechno správně, měl by se po opuštění *BIOS setupu* (přinejhorším ještě po restartu) zavést systém s média.

Které médium zvolit k instalaci?

Má-li vámi zvolená distribuce klasická oficiální média určená výhradně k instalaci (např. Mandriva či OpenSUSE), můžete určitě použít ta. Jako bonus budete mít nejspíše šanci ovlivnit výběr softwaru určeného pro instalaci. Řada distribucí v dnešní době využívá live média i pro instalaci (Ubuntu, Linux Mint, apod.). Ta vám obvykle nedají na výběr, který software chcete nainstalovat, ale zase bývají díky tomu o něco málo jednodušší. Obecně, instalace z ryzího instalačního média je vhodná, pokud chcete mít nad procesem instalace větší kontrolu, zejména pak nad tím, co se instaluje. Jako úplní začátečníci to potřebovat nebudete, takže se nebojte použít live médium i pro instalaci.

Zdroje a odkazy

- Průvodce Linuxem, [Je můj hardware OK pro Linux?](#) (obsahuje stať o živých systémech)

Kam dál

- [Jak GNU/Linux nainstalovat](#)
- [Úvod do používání GNU/Linuxu](#)

¹¹ Zde ale pozor na to, že živé systémy někdy z licenčních nebo jiných důvodů neobsahují proprietární ovladače, tudíž, pokud vám v živém systému nebude něco fungovat, neznamená to ještě, že to nepůjde zprovoznit po instalaci, třeba i velmi snadno, pokud vámi zvolená distribuce obsahuje nějakého průvodce, který vám s tím pomůže.

From:

<http://poznejlinux.cz/> - **PoznejLinux.cz**

Permanent link:

<http://poznejlinux.cz/zaklady/vyzkouseni>

Last update: **2011/10/18 16:40**